

Boekennieuws

Recensies en signaleringen

Frans / Frankrijk

Merveilles et secrets de la langue française. Mots, expressions, dictons, proverbes, citations, noms de famille. Conseiller de la rédaction: Claude GAGNIÈRE. Paris, Sélection du Reader's Digest, 2000, 26 x 20, gekart., 495 p., ISBN 2-7098-1138-3, FF 279 / BF 1899.

Niet minder dan zeven auteurs¹ stonden in voor het boek dat het Frans uit een originele invalshoek benadert.

Het bestaat uit twee delen. Het eerste, goed voor meer dan vierhonderd bladzijden, belicht ruim duizend honderd vijftig eigenaardig klinkende, bevreemdende of tot de verbeelding sprekende «mots communs». Zij vormen de ingangen van evenzoveel artikelen, van *abasourdir*, *abbé*, *abécédaire* en *abîme* tot *zouave*, *zut* en *zygomatique*, die systematisch de etymologie en, desgevallend, de betekenis(verschuivingen) van de term aangeven. In heel wat gevallen volgen reeksen spreekwoorden, zegswijzen en citaten waar het behandelde woord in voorkomt. De taalliefhebber met interesse voor de vaak onvermoede achtergrond van heel wat woorden en begrippen zal er beslist zijn gading in vinden. Het alfabetisch lexicon wisselt af met tientallen omrande *excursus* m.b.t. specifieke domeinen van de woordenschat, zoals aan het Engels en het Arabisch ontleende woorden, defectieve verba, beledigende woorden, termen die getallen verbergen, eponiemen en benamingen van «latrines».

Het tweede deel inventariseert de duizend in Frankrijk meest voorkomende familienamen met hun etymologie. Geregeld fleuren de auteurs artikelen op met anekdotes en wetenswaardigheden, die het geheel genietelijk houden. Ook in dit deel alterneert de lijst patroniemen met breder georiënteerde artikelen over veel voorkomende achtergronden en thema's (bijv. heiligenamen, filiatie, kwaliteiten en gebreken, beroepen) die in het onomastisch corpus herkenbaar blijven.

Twee uitgebreide registers vergemakkelijken de toegang tot de overvloedige informatie, waarin zuiver linguïstische gegevens afwisselen met weerspreuken, geestige citaten en traditionele volkswijsheid.

Roseline ROESCH, Rosalba ROLLE-HAROLD. *La France au quotidien. Préparation au DELF.* Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble, 2000, 24 x 16, 96 p., ill., ISBN 2-7061-0819-3, FF 85. COLLECTION FLEM, FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE.

De met talrijke kleurenfoto's geïllustreerde publicatie maakt leerlingen en studenten van alle leeftijden vertrouwd met het dagelijks leven bij onze zuiderburen. Het ruime scala onderwerpen omvat de familie en andere samenlevingspatronen, tafelgebruiken en

¹ Claude Beucler, Serge Beucler, Alain Duchesne, Claude Gagnière, Thierry Leguay, Laurent Raval en Jean Sauteron.

streekgerechten, de gezondheidszorg, vrijetijdsbesteding (incl. cultuurleven en sportbeoefening), geldzaken, woonvormen, privé en openbaar vervoer, het onderwijsstelsel van laag tot hoog (met verklaring van de cryptische afkortingen zoals CM2, DEUG en IUT) en het beroepsleven. Door de bescheiden omvang van het boek is de informatie beperkt tot de hoofdzaken.

De eigenlijke uiteenzetting wordt geregeld onderbroken door kaderteksten met statistieken, liedjesteksten, kranten- of tijdschriftartikelen, allerlei wetenswaardigheden, een greep spreekwoorden en tips i.v.m. *savoir-vivre*. Deze inlassingen garanderen de nodige afwisseling zodat de zakelijkheid van het onderwerp nooit tot verveling leidt. Autodidacten kunnen zichzelf evalueren met enkele reeksen vragen getiteld «Vrai ou faux ?» en de bijbehorende correctiesleutel.

Dit boek bevat interessante informatie voor abiturienten die leraar Frans willen worden. Het verdient een plaats in de mediatheken van onze secundaire scholen.

Lectuurnotitie. P. 58, «Le logement»: het is jammer dat de auteurs de in de immobiëliënsector gebruikelijke afkortingen (F₁, F₃, enz.) niet vermelden en verklaren.

André JOUETTE, Jean-Pierre COLIGNON. *Le nouveau savoir-écrire. Guide pratique de correspondance*. Paris, Solar, 2001, 23 x 14,5, gekart., 431 p., ISBN 2-263-03019-0, FF 130.

Deze gids is de herwerkte versie van een twaalf jaar voordien uitgegeven publicatie. Door de talrijke aanpassingen en aanvullingen is *Le nouveau savoir-écrire* een bijdetijds vademecum, met honderden tekstvoorbeelden van variabele lengte, voor de hedendaagse correspondentie in al haar vormen, van *briefwisseling* tot fax en e-mail. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de communicatie per telefoon.

De gids maakt de lezer vertrouwd met de hedendaagse gebruiken, die de hoogdravende stijl van weleer vermijden en toch distinctie uitstralen. Binnen en naast de klassieke rubrieken (familieberichten, uitnodigingen, contacten met huurders of huiseigenaars, brieven aan overheidsdiensten, financiële instellingen en verzekeringen, met de bijbehorende courante antwoorden) werd rekening gehouden met de gewijzigde maatschappelijke context, die nu ruimte laat voor samenlevingscontracten (le PACS) en waarin kinderen een almaar grotere rol spelen (*réceptions d'enfants*, *lettres d'enfants*).

Een korte selectie «historische» brieven, o.a. van Mme de Sévigné, Lamartine, Victor Hugo en van een verzetsstrijder uit W.O.II fungeert als literair intermezzo tussen het eigenlijke vademecum, dat voor talrijke situaties briefmodellen en tips aanreikt, en een reeks aanhangsels m.b.t. administratieve en militaire toestanden in Frankrijk.

SOCIÉTÉ FRANÇAISE D'ÉTUDE DU SEIZIÈME SIÈCLE. *Répertoire international des seiziémistes*. Établi par Marie-Luce DEMONET & Michel MAGNIEN. Paris, S.F.D.E.S., 1998, 24 x 16, 231 p., ISSN 0245-2545, FF 150.

Met vrij regelmatige intervallen brengt de S.F.D.E.S. bijgewerkte uitgaven van het repertorium van *seiziémistes*, nl. de vakgeleerden die allerlei domeinen van de zestiende eeuw in Frankrijk en elders, vnl. in Europa, bestuderen. Deze domeinen liggen vnl. in het ruime gebied van de letteren en de wijsbegeerte, met een duidelijk overwicht van de Franse, de Italiaanse, de Engelse en de Neolatijnse literatuur, de geschiedenis, de

musicologie, de kunstgeschiedenis, de taalkunde en de kerkhistorie. Door de vindingrijkheid in academische middens ontstonden heel gevarieerde interdisciplinaire studiegebieden op allerlei raakvlakken, die moeilijk in de traditionele kaders te vatten zijn.

Het repertorium is op de eerste plaats bedoeld om de contacten tussen *seiziémistes* te bevorderen. Behalve de leden van de *Société Française d'Étude du Seizième Siècle*, zijn honderden aan universiteiten verbonden specialisten en individuele vorsers opgenomen, met hun post- en/of e-mailadres(sen), gevolgd door een heel gedrongen vermelding van hun vakgebied(en) en publicaties.

In vergelijking met de uitgave van 1995,² laat de nieuwe uitgave een toename van eenenzeventig vakgeleerden zien. Deze toename is gedeeltelijk te verklaren door de aan de gang zijnde generatiewissel: heel wat vorsers die in de jaren vijftig en zestig, in het kader van de universitaire expansie, hun carrière uitbouwden, zijn nu als emeriti opgenomen; de nieuwe lichting specialisten, die de schaarser geworden mandaten overneemt, treedt aan. Er is weinig deining wat de aandachtspunten betreft. De grote genres, personaliteiten en gebeurtenissen houden de publicatiestroom op gang en bezorgen colloquiumstof. De belangstelling voor diverse schrijfsters, zoals Marguerite de Navarre, Marie de Gournay en Marguerite de Valois, zit in de lift, net zoals de interesse voor «onze» Justus Lipsius.

Michel DE MONTAIGNE. *Ouders en kinderen*. Essays over de opvoeding vertaald door Hans van Pinxteren. Amsterdam, Athenaeum – Polak & Van Gennep (België: via Singel Uitgeverijen, Antwerpen), 2000, 19 x 12, geb., 168 p., ISBN 90-253-3395-8, BF 899.

Michel DE MONTAIGNE. *De hele wereld speelt komedie*. Essays over leugen en waarheid vertaald door Hans van Pinxteren. *Ibid.*, 2001, 19 x 12, geb., 185 p., ISBN 90-253-3399-0, BF 913.

Zo goed als ieder jaar verschijnt een boekdeel van de integrale vertaling van Montaignes *Essais* die Hans van Pinxteren sedert 1993 in thematische schijven bezorgt.

In het spoor van de zes eerder verschenen volumes, die alle in dit tijdschrift gepresenteerd werden,³ bracht de bekende vertaler vorig jaar de vier essays waarin de Franse denker zijn pedagogische opvattingen uiteenzet: «Over schoolfrikken» (I, 25), «Over de opvoeding» (I, 26), «De genegenheid van ouders voor hun kinderen» (II, 8) en «Kinderen lijken op hun ouders» (II, 37).

Dit jaar waren de essays waarin Montaigne over taal en communicatie reflecteert, aan de beurt. *De hele wereld speelt komedie* bundelt niet minder dan veertien hoofdstukken, waaronder «Over de macht van de verbeelding» (I, 21), «Over boeken» (II, 10), «Over het logenstraffen» (II, 18), «Over wat nuttig en eerbaar is» (III, 1) en «Hoe je een goed gebruik van je wilskracht maakt» (III, 10).⁴

Hans van Pinxteren slaagt er andermaal in de sterk gelede zinnen en de beeldrijke formuleringen van de «Gasconse wijsgeer» in sprankelend eigentijds Nederlands te transponeren. Een kort autobiografisch fragment uit hoofdstuk III, 10 illustreert dit

² V. de bespreking in *Romaneske*, 22ste jg., 1997, nr. 2, p. 69.

³ V. *Romaneske*, 20ste jg., 1995, nr. 3, p. 55-56; 22ste jg., 1997, nr. 1, p. 62; 23ste jg., 1998, nr. 3, p. 49-50 en 24ste jg., 1999, nr. 2, p. 71-72.

⁴ De overige vertaalde *Essais* zijn genomen uit boek I (cap. 3, 4, 9, 11, 27, 38, 51 en 54) en boek II (cap. 4).

overtuigend: «De schepenen van Bordeaux hebben mij tot burgemeester van hun stad gekozen toen ik ver verwijderd was van Frankrijk, en nog verder van de gedachte aan zo'n verkiezing. Ik sloeg het aanbod af, maar kreeg te horen dat ik ongelijk had, en ook de koning liet mij dat middels een bevel weten. [...] Bij mijn ambtsaanvaarding heb ik naar eer en geweten gezegd wat voor karakter ik heb en hoe ik mezelf zie: een man zonder geheugen of alertheid, zonder ervaring en daadkracht; maar ook zonder haat of ambities, zonder hebzucht en geweld; ze waren dus gewaarschuwd en ze wisten wat ze van mij konden verwachten.»⁵

Gaston DUCHET-SUCHAUX, Monique DUCHET-SUCHAUX. *Les ordres religieux. Guide historique*. Paris, Flammarion, 2000, 22 x 15,5, 318 p., ill., ISBN 2-08-012297-5, FF 198. TOUT L'ART, ENCYCLOPÉDIE.

Het met zwart-wit en kleurenfoto's geïllustreerde naslagwerk (¹1993) presenteert in ruim tweehonderd vijftig artikelen het Westers kloosterleven en zijn vroegchristelijke Oosterse voorlopers. Enkele belangrijke fragmenten uit de Regel van de H. Benedictus, ontleend aan de vertaling die Dom Guéranger in de XIX^{de} eeuw liet verschijnen, illustreren de grondinspiratie van diverse monastieke organisaties. Onder de ingangen bevinden zich tientallen ordes en congregaties,⁶ belangrijke monasteria (Cîteaux, Cluny, Fontgombault, Fulda, Saint-Denis, Montserrat, Solesmes, enz.), invloedrijke kloosterlingen en ordestichters (o.a. Alcuinus, Clara van Assisi, Gregorius de Grote, Jean-Baptiste de La Salle, Jean Mabillon, Armand de Rancé, Theresia van Lisieux, Thomas van Aquino), functies en bedieningen in het kloosterleven, diverse ruimtes binnen een klooster, en termen i.v.m. het kerkelijk recht dat op ordegeestelijken toepassing is. Ofschoon het werk zich beperkt tot instituten die op meerdere eeuwen geschiedenis kunnen terugblikken, krijgt de gemeenschap van Taizé toch een plaats onder een eigen ingang. Romanisten zullen er beslist niet rouwig om zijn dat Frankrijk in het boek ruim aandacht krijgt.

Het lexicon belicht zulke gevarieerde aspecten als de ontstaansgeschiedenis en de expansie, de economische of maatschappelijke rol (pers, onderwijs, verpleging, missiонерing), de spiritualiteit en de culturele of zelfs artistieke uitstraling van de kloosterorden. De crisis die diverse geledingen van de sector sedert de jaren zestig doormaken, komt niet of nauwelijks ter sprake. Talrijke artikelen worden besloten door een beknopte literatuuropgave, die, aangevuld met de algemene bibliografie achter in het boek, de geïnteresseerde lezer naar de gezaghebbende informatiebronnen loodst. Het uitvoerig register, waarin de persoonsnamen in kleine letters en de plaatsnamen in kapitalen gedrukt zijn, maakt de gebruiker vlug en efficiënt wegwijs in de geboden informatie.

Lectuurnotities. P. 158, lees *En 1955, on dénombrait quatorze mille frères des Écoles chrétiennes* [...]; p. 196, lees *Glenstal* i.p.v. *Glendstal*; p. 271 en p. 312, kol. 3 (register), lees *dom Jausions* i.p.v. *dom Jansin*.

⁵ *De hele wereld speelt komedie*, p. 134-135 (Originele tekst: MONTAIGNE, *Œuvres complètes*. Éd. A. Thibaudet et M. Rat. Paris, Gallimard, 1962, p. 982. BIBLIOTHÈQUE DE LA PLÉIADE, 14).

⁶ Waaronder diverse uitgestorven of van hogerhand afgeschafte orden en congregaties.

Italiaans / Italië

Bruno MIGLIORINI, Carlo TAGLIAVINI, Piero FIORELLI. *DOP. Dizionario d'ortografia e di pronuncia*. Roma, RAI-ERI, 1999, 22 x 14, CXXXVIII–763 p., ISBN 88-397-1046-9, L. 45.000.

Het bekende naslagwerk heeft een bewogen carrière achter de rug. Het auteurstrio dat in 1969 de eerste uitgave van de gelijknamige publicatie uitbracht, was zich bewust van de noodzaak om het boek bij te werken en deed dat tot 1975 samen. Dood en ziekte eisten hun tol zodat het jongste lid van de equipe, nl. P. Fiorelli, er alleen voor stond om de «Nuova edizione aggiornata e ampliata», die pas in 1981 verscheen, op punt te stellen. De hier besproken «edizione economica» is een fotomechanische herdruk in gereduceerd formaat van de uitgave die twintig jaar geleden verscheen.

De aankomende italianisten die zich door de aanbevelingen van de *DOP* laten leiden, hebben de zekerheid in het naslagwerk een «zuivere», op behoudende principes stoelende uitspraak te vinden, die overigens jarenlang bij de nationale omroep als norm gold. Door het uitblijven van bijgewerkte uitgaven vormen de nieuwe woorden een almaar grotere leemte in de *Dizionario*. Het in de jaren zestig geconcipeerde naslagwerk maakt daarenboven gebruik van een fonetisch alfabet met diverse diacritische tekens dat lang in de Italiaanse dialectologie toegepast werd. Door de omvang van het corpus – ongeveer honderd twintig duizend ingangen – zou het een hele klus zijn om de aanbevelingen om te zetten in transcripties op basis van het Internationaal Fonetisch Alfabet. Dit neemt niet weg dat de *DOP* een gezaghebbend naslagwerk voor puristen blijft.

Giovanna STEFANCICH. *Cose d'Italia. Tra lingua e cultura*. Roma, Bonacci, 1998, 26 x 19, VIII-99 p., ill., ISBN 88-7573-350-3, L. 22.000.

Dit originele boek vormt een interessante aanvulling op de gangbare leermiddelen, waarin het lexicon, de grammatica, de cultuur in enge betekenis en – in het recentere aanbod – de «communicatieve vaardigheden» de meeste aandacht krijgen. In zeven units, die alle een inleidende tekst en een vijftiental gevarieerde oefeningen bevatten, maakt *Cose d'Italia* de studerende vertrouwd met diverse aspecten van Italië die men gemakshalve onder de noemer *civiltà* kan brengen. Het scala onderwerpen omvat o.m. het geografisch kader, de nationale instellingen, enkele creaties van grote kunstenaars, religieuze gebruiken, spreekwoorden, eetgewoonten, koffie- en wijnkunde, bekende uitspraken, de film, zegswijzen, allerlei idioom incl. onomatopoeën en voorts niet verbale communicatie, zoals de in Italië erg expressieve gebaren- en lichaamstaal. De auteur snijdt hoofdzakelijk thema's aan die in de courante leermiddelen niet of terloops aan de orde komen.

De publicatie bestaat voor een groot deel uit vragen en opgaven, gevolgd door de correctiesleutel achter in het boek (p. 88-94). Dit concept biedt studenten en autodidacten die graag een uitdaging aannemen, de kans om m.b.v. lexicons en allerlei naslagwerken hun kennis over land en volk te vervolledigen of zelfs om ze meteen te toetsen.

De vijf continenten

John MAN, Chris SCHÜLER, Geoffrey ROY, Nigel RODGERS. *Atlas voor de reiziger. Reizen naar de mooiste plekken op aarde*. Vertaling en bewerking: Frans T. Stoks. Haarlem, Schuyt & Co (België: via Standaard Uitgeverij, Antwerpen), 1999, geb., 28,5 x 22,5, ill., 224 p., ISBN 90-6097-508-1, BF 1190.

De kleurrijke «Bildband» stelt de wereldreiziger een vijftigtal tophbestemmingen in de vijf continenten voor.⁷ De selectie, die kunststeden, natuurgebieden, schitterend gelegen historische plaatsen, serene stranden en duizelingwekkende berglandschappen omvat, voert de lezer o.a. naar de Grand Canyon, San Francisco en de West Coast, de Maya-route, de oude Incasteden, de Zambezi en de Okavango, de kruisvaardersburchten in Syrië, de Chinese Muur, Kyoto, de jungletempels in Cambodja, het vorstelijke Rajasthan, Bali, de Galápagos-eilanden, Tahiti en het Paaseiland. Dichter bij ons, in het oude continent, staan o.a. Moors Spanje, de Provence, Toscane, Venetië en de Meteora op het programma.

Het boek is een evocatie in woord en beeld van een aantal highlights met hun sfeer en hun belevingswaarde voor een grote groep toeristen, inclusief het avontuurlijk ingestelde type. Diverse praktische gegevens, o.m. over de dichtstbijzijnde luchthavens, de beste reisperiodes, gezondheidstips en een reeks nuttige adressen, worden beslist geapprecieerd door lezers die hun dromen in reisplannen omzetten.

Bij de redactie ingekomen boeken

De la phrase aux énoncés: grammaire scolaire et descriptions linguistiques. Sous la direction de Marie-José BÉGUELIN. Comité de rédaction: Marie-José BÉGUELIN, Marinette MATTHEY, Jean-Paul BRONCKART & Sandra CANELAS-TREVISI. Bruxelles, De Boeck Dukulot, 2000, 23 x 15,5, 348 p., ISBN 2-8041-3493-8, BF 1150. FRANÇAIS, SAVOIRS EN PRATIQUE.

De heel specialistische collectieve publicatie, die vooral het onderwijs van het Frans als moedertaal belicht en daarbij vaak naar de spreektaal refereert, is een lang uitgesponnen methodologische reflectie over de verwarring in de hoofden van de leerlingen als het op grammaticaal inzicht aankomt⁸ en over de strategie om, hen in het leerproces, een nieuwe logica en eenduidigheid bij te brengen die ook bij de studie van vreemde talen verhelderend werkt.

⁷ Dit boek gaat duidelijk meer de exotische toer op dan de bij dezelfde uitgever o.l.v. Anne YELLAND gepubliceerde *Droomreizen* (v. de bespreking in *Romaneske*, 26ste jg., 2001, nr. 2, p. 58-59).

⁸ Deze verwarring is grotendeels toe te schrijven aan de proliferatie van linguïstische theorieën in de jaren 60-70, die hun weg vonden naar de leermiddelen die in die periode en nadien op de markt gebracht werden.

Claudine FABRE-COLS (Dir.). *Apprendre à lire des textes d'enfants*. Bruxelles, De Boeck Dukulot, 2000, 23 x 15,5, 299 p., ISBN 2-8041-3107-6, BF 960. FRANÇAIS, SAVOIRS EN PRATIQUE.

Andermaal gaat het om een heel specialistische collectieve publicatie, door Franse didactici, over de getuigeniswaarde van teksten door kinderen van het laatste jaar kleuteronderwijs tot het begin van de middelbare school. Teksten die kinderen spontaan produceren, d.w.z. zonder de «dwang» om zich in het keurslijf van de schoolse «canon» te wringen, geven volgens de auteurs, na een methodische analyse, revelerende informatie over de manier waarop die jongeren de werkelijkheid ervaren en vooral, over de mate waarin zij hun (moeder)taal beheersen. In dit boek willen de auteurs aantonen hoe onderwijsmensen deze gegevens kunnen interpreteren.

Christine BATON, Marc FION. *Écrire un journal en classe de français*. Bruxelles, De Boeck Dukulot, 1999, 23 x 15,5, 160 p., ISBN 2-8041-3106-8, BF 750. FRANÇAIS, SAVOIRS EN PRATIQUE.

In deze op concrete ervaringen gebaseerde studie leggen de auteurs uit hoe een leraar Frans (moedertaal) zijn leerlingen ertoe kan brengen om een krant samen te stellen en hoe hij hen in de opeenvolgende stadia van het gebeuren kan «coachen». Het feit dat leerlingen voor een lezerspubliek (van hun eigen school) schrijven, blijkt een niet te onderschatten stimulans te zijn.

Hugo Sonnevile